

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

I. Вступ

Перехід до інноваційного шляху розвитку як підприємства так і економіки держави в цілому повинен бути одним з основних напрямків розвитку та політики економічного зростання.

Проблеми економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах необхідно вирішувати за допомогою ефективних стратегій інноваційного розвитку. Висока якість життя, національна безпека, охорона довкілля, високий науково-технічний рівень розвинених країн світу досягнуті завдяки послідовній стратегії інноваційного розвитку.

II. Постановка проблеми

Розкриття стратегій інноваційної діяльності, важливості інноваційної діяльності як для підприємства, так і економічного розвитку країни.

III. Результати

Інноваційна діяльність в умовах переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку набуває особливого значення. Охопивши різні аспекти ринкових відносин (виробничі, підприємницькі, соціальні, науково-технічні) інноваційний процес сприяє зростанню промислового виробництва, дає змогу підвищувати продуктивність праці, залучати до виробничої сфери нові резерви.

В умовах зростаючої конкуренції активна інноваційна діяльність на підприємствах дедалі більше визначає успіх підприємницької діяльності. Нові ідеї і продукти, нові технології та організаційні рішення виводять підприємства з кризових ситуацій і гарантують їм фінансову стабільність. Інноваційна діяльність може та повинна стати одним із важелів виведення економіки України з кризової ситуації, адже науковий потенціал держави достатньо потужний [1, с. 164].

Інноваційна діяльність — це діяльність, направлена на використання результатів наукових досліджень і розробок для розширення й оновлення номенклатури та поліпшення якості продукції (товарів, послуг), що випускається, вдосконалення технології їх виготовлення з подальшим впровадженням і ефективною реалізацією на внутрішніх і зовнішніх ринках. Кінцевим продуктом інноваційної діяльності є інновація у вигляді нового або вдосконаленого на ринку товару (послуги) або товару з потрібними характеристика-

ми. Це будь-які технічні, організаційні, економічні та управлінські зміни, відмінні від існуючої практики в даній організації.

У ринкових умовах інновації охоплюють всю економіку, включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, працівників) та виробничі відносини (форми та методи управління, спеціалізації й кооперації праці). Технічні новини зумовлюють передусім відповідні організаційні нововведення, а останні потребують, як правило, певних змін в економічному механізмі діяльності підприємств. Зокрема створення й розвиток гнучких автоматизованих виробництв на підприємствах різних галузей спричиняють корінні зміни в організації технічної підготовки виробництва, методах його поточного планування та оперативного регулювання.

Ефективні технічні, організаційні та економічні нововведення неодмінно ведуть до помітних позитивних змін у соціальних процесах на підприємствах.

Рівень інноваційних процесів на підприємстві характеризує його конкурентоспроможність у ринкових відносинах, можливість забезпечувати та підтримувати лідерські позиції на всіх напрямках його господарської діяльності. Будь-які локальні нововведення різного спрямування можуть забезпечувати максимально можливий прогресивний вплив на виробництво за умови, якщо підприємства використовують їх постійно, комплексно та гармонійно.

Інноваційний процес можна визначити як процес послідовного перетворення ідеї на товар. Він проходить етапи фундаментальних, прикладних досліджень, конструкторських розробок, маркетингу, виробництва, нарешті, збуту — процесу комерціалізації технологій. У загальному вигляді інноваційний процес являє собою одержання і комерціалізацію винаходу, нових технологій, видів продуктів і послуг, рішень виробничого, фінансового, адміністративного або іншого характеру й інших результатів інтелектуальної діяльності [2, с. 118].

Отже, інноваційний процес спрямований на створення необхідних ринку продуктів, технологій або послуг і здійснюється в тісній єдності із середовищем: його спрямованість, темпи, мета залежать від соціально-економічного середовища, у якому він функціонує й розвивається.

Інноваційна діяльність базується на розробці інноваційної стратегії.

Стратегія інноваційної діяльності є узгодженою сукупністю інноваційних рішень, що оказують визначальну дію на роботу підприємства та мають довгострокові й нерідко важкозворотні наслідки. Саме інновації визначають потенціал розвитку підприємства на довгострокову перспективу [1, с. 42].

Чим ширше розповсюджуються ринкові відносини, тим очевидніше конкурентні переваги товаровиробника знаходяться в щонайтіснішій залежності від вибраної ним стратегії і успішності проведення її в життя. Тому все більша увага приділяється стратегії підприємства. При загальній її цілісності вона може розглядатися як сума декількох елементів, в їх числі — підприємницький, виробничий, науково-технічний, маркетинговий, інноваційний. Суть останнього така, що він в певному значенні поглинає решту всіх елементів стратегії. Будь-який з них має шанси на значний і довготривалий характер успіху лише постільки, оскільки спирається на використання вже схвалених ринком нововведень, тобто інновацій. З цієї точки зору інноваційну стратегію правомірно розглядати як визначальну для всього кола проблем, що вирішуються товаровиробниками.

Стратегія підприємства формує та направляє стратегію управління науково-технічним прогресом, тобто зумовлює роль, місце, базу й сенс інноваційної діяльності. У свою чергу, інноваційна стратегія заглиблює, уточнює й сприяє реалізації стратегії підприємства. Інноваційна стратегія фірми містить в собі ухвалення рішень щодо спрямованості наукових досліджень і конструкторських розробок, використання отриманих результатів і фінансування з метою досягнення поставлених стратегічних економічних цілей на перспективу.

Вибір стратегії є запорукою успіху інноваційної діяльності. Фірма може виявитися в кризі, якщо не зуміє передбачати обставини, що змінюються, і відреагувати на них вчасно. Вибір стратегії — найважливіша складова циклу інноваційного менеджменту [3, с. 114].

Зв'язок між загальною стратегією підприємства та стратегією в області науково-технічного прогресу реалізується, перш за все, при впровадженні нової продукції і змінах в процесі виробництва. Як загальна стратегія, так і інноваційна стратегія фірми в умовах конкуренції повинні не тільки забезпечити досягнення поставленої мети, але й досягти її з кращими результатами, інакше фірма не витримає конкурентної боротьби за ринок збуту своєї продукції.

На умови та зміст формування інноваційної стратегії фірми впливають такі чинники: — позиції вищого керівництва по відношенню до нововведень; — сис-

тема управління інноваціями; — оцінка результатів; — відкриття; — патенти; — інвестиції; — інноваційний потенціал фірми [4, с. 95].

За своєю суттю стратегія є набором правил для ухвалення рішень, якими фірма керується в своїй діяльності, зокрема в її основній складовій — інноваційній діяльності. Стратегія нововведень фірми на ринку може носити наступальний (агресивний) або оборонний характер. Компанія зазвичай створює свій набір інноваційних стратегій, який включає як ризиковані (наступальні), так і безпечні (оборонні) стратегії.

Наступальна стратегія означає прагнення стати та бути провідним підприємством з погляду інновацій. Ухвалення компанією наступальної стратегії, направленої на активний пошук і розробку нововведень як в освоєних, так і в нових для неї областях господарської діяльності, вимагає великих змін в організаційній структурі. Основою стратегії агресивних ринкових дій фірм є орієнтація на випередження в інноваційній діяльності своїх конкурентів і нарощування цього відриву.

Організація, що здійснила радикальну інновацію, дістає можливість створення надприбутку за рахунок стрибка в рентабельності продажів або за рахунок створення нового сегменту споживачів. Альтернативою є продаж нової технології іншим зацікавленим організаціям.

Оборонна стратегія орієнтована на збереження позицій середнього підприємства. Підприємства, що використовують дану стратегію, зазвичай в значній мірі економлять на дослідженнях і розробках, в деяких випадках і на інших витратах, зв'язаних із завоюванням і утриманням передових позицій в інноваційній діяльності. Вони користуються будь-якою можливістю перейняти досвід і досягнення підприємств, ведучих в даній інноваційній області, за рахунок чого цілеспрямовано знижують свої витрати на освоєння виробництва продукції.

Кожне окреме підприємство може паралельно приймати різні інноваційні стратегії для окремих галузей, видів виробництва та асортиментних груп продукції. Основні положення інноваційної стратегії товаровиробника втілюються в програмі, в якій формулюються цілі, завдання та етапи її реалізації, взаємопов'язані по термінах, ресурсах, виконавцях. До програми додається перелік конкретних заходів, що відображають особливості функціонування об'єкту, що розробляється.

Об'єктивно існуючий недолік практичного досвіду, а також боязнь ризику та можливих наслідків ухвалення нестандартних рішень в умовах, коли багато товаровиробників балансують на межі виживання, ведуть до того, що більшість підприємств не вирішуються на активну інноваційну стратегію розвитку. Ба-

гато господарюючих суб'єктів віддають перевагу оборонній стратегії [3, с. 56].

Статистика свідчить, що діяльність по створенню і впровадженню інновацій характеризується, з одного боку, високим рівнем ризику, з іншого — високим рівнем прибутковості, що в середньому більш ніж в 3 рази перевищує середню прибутковість інвестицій в економічно розвинених країнах. У розвинених країнах вже давно усвідомили, наскільки вигідно займатися інвестиціями в інноваційні фірми. Це зазвичай робиться у вигляді венчурного інвестування, ідея якого полягає в тому, що ризик, який розподіляється між різними проектами, що знаходяться в інвестиційному портфелі фірми, повністю покривається надвисокими доходами від інновацій.

Характерною межею сучасного етапу економічно розвинених країн є саме інноваційний шлях розвитку, в основі якого лежить цілеспрямований процес пошуку, підготовки та реалізації інновацій, які дозволяють підвищити ефективність суспільного виробництва. Інновації забезпечують більш високий рівень віддачі, ніж звичайне залучення додаткових ресурсів, тому саме інноваційна діяльність стає найважливішим чинником конкурентоспроможності, зокрема не тільки підприємства але й національної економіки у системі світового господарювання.

В той же час найслабкішою ланкою організаційно-економічного механізму управління національною економікою є управління інноваціями [5, с. 3].

До основних чинників, які обумовлюють недостатній розвиток інноваційної діяльності в Україні, можна віднести недосконалість законодавства в частині державного стимулювання інноваційної діяльності, високий економічний ризик залучення інвестицій, відсутність попиту на інноваційну вітчизняну продукцію на внутрішньому і зовнішньому ринках [6, с. 83].

Оскільки інноваційні процеси мають великий вплив на соціально-економічний розвиток суспільства в цілому, то успішна інноваційна діяльність неможлива без державної підтримки. Без сумніву, держава повинна регулювати інноваційний процес, бо наразі саме він визначає перспективи розвитку країни.

Результати інноваційної діяльності, ініційованої прискоренням темпів науково-технічного прогресу, істотно позначаються на всіх аспектах розвитку людсь-

кого суспільства, змінюють саме середовище життя та діяльності людини, способи забезпечення його існування та розвитку. З погляду конкретних підприємств інноваційну діяльність необхідно розглядати як один з основних засобів їх адаптації до умов зовнішнього середовища, що постійно змінюється.

IV. Висновки

Таким чином інновація — це є такий вид нововведення у економічну чи соціальну сферу життя суспільства, який забезпечує підвищення результатів використання ресурсів, поліпшення якості здійснення виробничих процесів, знижує втрати в процесі виробництва, забезпечує охорону навколишнього середовища [2, с. 115].

Перехід до інноваційного шляху розвитку повинен бути для економіки України одним з основних напрямків державної політики, з чітко вираженою стратегією та методами здійснення функцій, передбачених Законом України «Про інноваційну діяльність» [7].

Інноваційна діяльність спроможна забезпечити економічну незалежність України та подолання розриву з економічно розвиненими країнами.

Література

1. **Управление инновациями**: В 3 кн. — Кн.1 — Основы организации инновационных процессов: Учеб. пособие / Харин А.А., Коленский И.Л.; Под ред. Ю.В. Шленова. — М.: Высш. шк., 2003. 2. **Економіка і організація інноваційної діяльності**: Підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.: Під ред. проф. О.І. Волкова. — К.: ВД «Професіонал», 2004. 3. **Янковский К.П., Мухарь И.Ф.** Организация инвестиционной и инновационной деятельности. — СПб.: Питер, 2001. 4. **Какурин Д.И.** Инновационная деятельность. — М.: Экзамен, 2001. 5. **Механик О.В.** Інновації, історія їх виникнення, суть та значення для підвищення конкурентоспроможності країни. // Формування ринкових відносин в Україні. — 2006. — №2 (57). — С. 3—4. 6. **Возняк Г.В., Кузнєцова А.Я.** Методичні особливості оцінки ефективності фінансування інноваційних проектів прибутком від основної діяльності // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — №4 (46). — С. 81—84. 7. **Закон України** «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної ради (ВВР). — 2002. — № 36. — Ст. 226.